

УДК 378: 303.01

ВПЛИВ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ЗМІН НА ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУЦІЙНОГО ПІДХОДУ В СИСТЕМІ ОСВІТИ

Штогрин М. В.

*Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
e-mail: marianastohryn@ukr.net*

Розвиток України, в цілому, залежить від якості професійної підготовки спеціалістів різного роду діяльності. У розвинених країнах світу велика увага приділяється підготовці висококваліфікованих спеціалістів, створенню ефективної системи їхнього професійного навчання, що потребує залучення до роботи з цим контингентом педагогічних працівників, спроможних забезпечити необхідну якість підготовки відповідних фахівців. Для цього, виходячи із досвіду систем освіти в зарубіжних країнах, потрібно створити у нашій країні університетську автономію, що відповідає запитам сучасного демократичного суспільства.

Метою роботи є підвищення конкурентоспроможності вітчизняної освіти та її інтеграція в єдиний європейський освітній простір.

Як державний і громадський інститут, освіта передбачає відповідальність держави і суспільства за стан її функціонування. Тому саме зміна підходів до державного управління освітою є передумовою ефективного реформування національної системи освіти. Основними характерними якостями державного управління освітою є: 1 наявність органів управління, наділених певними повноваженнями, діяльність яких спрямована на певні об'єкти освітянської галузі; існування управлінських зв'язків, відносин і організації як суб'єктів, так і об'єктів управління; 2 наявність управлінських функцій, пов'язаних із забезпеченням функціонування та розвитку галузі. Державне управління освітою є системою державно-управлінської діяльності, складовими якої є стратегічне управління, державне регулювання і адміністративне управління.

Для досягнення поставленої мети поставлено наступні завдання: створити єдиний освітній простір, удосконалити систему управління освітою; підвищити якість освіти; забезпечити доступність до якісної освіти, спадкоємність рівнів освіти (дошкільної, початкової, середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої, післядипломної, освіти впродовж життя); підвищити ефективність фінансування освіти [1].

Реформування системи державного управління освітою дуже складний процес, який потребує значної правової, організаційної, технологічної, фінансової забезпеченості, а саме [2]:

1. Удосконалення системи управління освітою: здійснення єдиної освітньої політики; забезпечення наступності між рівнями освіти; підвищення самостійності навчальних закладів у розпорядженні фінансовими

ресурсами; оптимізація мережі навчальних закладів з урахуванням демографічних і економічних реалій та необхідності підвищення якості освіти (створення освітніх округів, оптимізація мережі шкіл; реформування системи інтернатних закладів; передання функцій управління ПТУ на місцевий рівень; створення укрупнених регіональних ВНЗ); перегляд застарілих типових штатних нормативів.

2. Підвищення якості й конкурентоспроможності освіти: створення нових державних стандартів початкової, базової й повної середньої освіти; запровадження стандартів, що ґрунтуються на компетенціях у професійно-технічній освіті; розроблення національної системи оцінювання якості освіти; створення незалежних кваліфікаційних центрів, у тому числі для підтвердження кваліфікації в європейській системі стандартів; стимулювання створення незалежних національних рейтингів шкіл, ПТУ, ВНЗ; запровадження обов'язкової дошкільної освіти дітей передшкільного віку; створення умов для раннього виявлення творчих нахилів дитини; забезпечення у навчальних закладах середовища, що сприяє збереженню здоров'я; проведення диспансеризації учнів загальноосвітніх закладів; широке запровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчальних закладах; узгодження кваліфікаційних характеристик, стандартів і навчальних програм з освітньо-кваліфікаційними вимогами робочих місць; мотивація роботодавців до участі в підготовці навчальних програм, узгодження з ними освітніх і професійних стандартів; переорієнтація навчальних планів на збільшення частини практичного компонента; масштабне запровадження програм стажування на виробництві; розподіл у ВНЗ навчальних програм академічного й практичного профілю, розвиток професійно-орієнтованої вищої освіти.

3. Забезпечення доступності освіти: посилення державної підтримки розвитку мережі дошкільних і позашкільних закладів; розробка й запровадження нових підходів до вирішення завдань інтеграції в суспільство дітей з особливостями психофізичного розвитку; запровадження профільного навчання у загальних середньоосвітніх школах; запровадження Національної рамки кваліфікацій; стимулювання розвитку системи освіти впродовж життя[3].

4. Підвищення ефективності фінансування освіти: розробка й перехід до єдиного стандарту вартості навчання одного учня/ студента; перехід у фінансуванні навчальних закладів від принципу утримання закладів до принципу формування їх бюджетів виходячи з кількості учнів та стандарту вартості навчання одного учня/студента; розширення можливостей навчальних закладів залучати додаткові кошти за рахунок легалізації інституту “ендаументу” – благодійних цільових некомерційних фондів; використання грантової підтримки дослідних проектів та освітніх інновацій; розширення списку платних послуг, що надаються навчальними закладами; розширення прав шкіл, ПТУ самостійно розпоряджатися матеріальними,

фінансовими й кадровими ресурсами; зміна підходів до формування державного замовлення на підготовку фахівців на основі впровадження прогнозу потреб економіки (регіону).

На відміну від державного управління, яке становить соціально-політичну функцію держави, зумовлену об'єктивними потребами збереження цілісності суспільства, його функціонування й поступального розвитку, державно-громадське управління освітою, тобто є поєднанням двох складових – державного і громадського компонентів. Державна і громадська складові мають свої переваги і недоліки [4, 5]. До переваг державної складової можна віднести ресурсну базу і практику адміністративного управління, що в сукупності створює максимальну стійкість системи. До недоліків відносимо: авторитаризм управлінської позиції; бюрократизм у прийнятті й виконанні рішень; ставку на адміністративний режим і тиск на громадську ініціативу, намагання обмежити її роль і зменшити її значення; тенденції до розростання структури управління; використання державного ресурсу під час визначення і реалізації освітньої політики; дотримання владної ієрархії; неприйняття позиції меншості. До переваг громадської складової належать: незалежність дій органів самоврядування і спільному управлінні; широку соціальну основу участі громадськості у співуправлінні й діяльності школи; практику відкритих і публічних обговорень і прийняття рішень; заохочення ініціативи; урахування думки меншості. Недоліками громадської складової є: нестача ресурсів і можливостей фінансування проектів розвитку; недостатній рівень професіоналізму більшості учасників; а також весь широкий комплекс недоліків, пов'язаних з низьким рівнем розробленості нової системи та її незвичністю для суспільства. Під державно-громадським управлінням освітою розуміється управління, що ґрунтується на спільній, взаємодоповнювальній і взаємопідтримуючій діяльності державних органів та громадськості в галузі освіти, розподілі між суб'єктами повноважень, прав та відповідальності за їх реалізацію для забезпечення функціонування й розвитку системи освіти.

Список використаних джерел:

1. Реформа системи освіти. Режим доступу : <http://mon.gov.ua/>.
2. Про Національний план дій на 2011 рік щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010–2014 роки “Заможне 36 суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава”: Указ Президента України від 27 квіт. 2011 р. № 504/2011. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/504/2011>.
3. Реформування освіти в Україні: державно-управлінський аспект: навч.-наук. вид. / Н. Г. Протасова, В. І. Луговий, Ю. О. Молчанова та ін. ; за заг. ред. Н. Г. Протасової. К.; Львів: НАДУ, 2012, 456 с.
4. Черчата А. О. Удосконалення викладання економічних дисциплін: інноваційний аспект. Викладання економічних дисциплін в

Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Економіко-управлінські аспекти трансформації та інноваційного розвитку галузевих і регіональних суспільних систем в сучасних умовах»

умовах глобалізаційних та інтеграційних перетворень: м-ли Міжнародної наук.-метод. конф, 01 червня 2018 р. Харків.: ХНАДУ, 2018. С. 48 – 50.

5. Черчата А.О., Солод Л.В. Теоретичні та практичні аспекти застосування інноваційних технологій навчання в закладах вищої освіти. Інструменти та методи комерціалізації інноваційної продукції : монографія. Суми: Триторія, 2018. С. 370 – 379.

6. Popadynets, I., Andrusiv, U., Shtohryn, M & Galtsova, O. (2020). The effect of cooperation between universities and stakeholders: Evidence from Ukraine. *International Journal of Data and Network Science*, 4(2), 199-212. doi: 10.5267/j.ijdns.2020.1.001.